

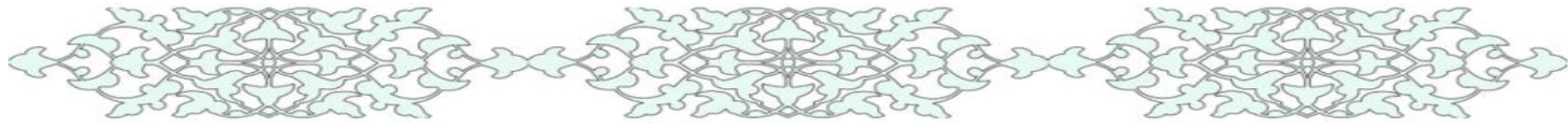

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

عنوان گزارش: قاچاق کالا، موانع و چالش های گمرک (ارائه راهکارها)

مرکز پژوهش های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

دی ۱۴۰۳

شناسنامه گزارش

عنوان:

قاچاق کالا، موانع و چالش های گمرک (ارائه راهکارها)

مرکز پژوهش های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

تهیه کننده: نجمه سوری ناصری

ناظر: شهرام عیدی زاده

واژگان کلیدی: قاچاق، موانع، ترخیص کالا، واردات، صادرات

گروه: اقتصاد کلان و آینده پژوهی - شماره: ۱۰۱۶

تاریخ انتشار: دی ۱۴۰۳

نشانی: مشهد مقدس - خیابان امام خمینی - جنب باغ ملی - ساختمان اتاق بازرگانی - کد پستی: ۹۱۳۷۷۳۴۱۹۵

فهرست

قاچاق کالا، موانع و چالش های گمرک (ارائه راهکارها)

- مقدمه
- شاخص های گمرکی
- قاچاق کالا
- مستعد بودن اقتصاد زیرزمینی در ایران به دلیل وسعت مرزهای زمینی و دریایی ایران
- جریان های جغرافیایی اصلی اقتصاد زیرزمینی در ایران
- انواع شیوه های قاچاق کالا
- راهکاری پیشگیری از اقتصاد زیرزمینی در گمرک آفریقای جنوبی
- راهکاری پیشگیری از اقتصاد زیرزمینی در گمرک کشور لتونی
- راهکاری پیشگیری از اقتصاد زیرزمینی در گمرک کشور انگلستان
- اصلی ترین چالش ها و مسائل نظام گمرکی
- ۱- تعدد گمرک ها، مقررات و استثنائات
- ۲- ارزش گذاری و تعیین تعرفه
- ۳- چالش های ارزی
- ۴- تعلل در پایانه ها و تعدد دستگاه های همجوار
- ۵- تعلل در صدور مجوزها و پاسخ به استعلامات گمرکی
- ۶- تعدد سامانه ها و عدم تبادل اطلاعات مؤثر
- ۷- سایر چالش ها
- چالش های گمرک در حوزه واردات
- طراحی مدل برون رفت از چالش های فرآیند واردات کالا در استان خراسان رضوی
- بررسی راه های برون رفت از چالش های سامانه جامع تجارت و ثبت سفارش کالا
- راه های برون رفت از چالش های فرآیند واردات کالا از خارج کشور به استان
- بررسی راه های برون رفت از چالش های تخصیص ارز به وارد کنندگان کالا
- راه های برون رفت از چالش های بانکی موجود بر سر راه وارد کنندگان کالا
- راه های برون رفت از چالش های موجود در ترخیص کالا در گمرک استان
- راه های برون رفت از چالش های موجود بخش استاندارد کالا در استان
- راه های برون رفت از چالش های گرفتن مجوز از سازمان های مربوطه
- راهکارهای حل معضل قاچاق کالا

فرآیند گمرک کالا به عنوان شاهرگ حیاتی تجارت بین‌الملل، نقشی کلیدی در روان‌سازی جریان کالا، توسعه اقتصادی و افزایش رفاه عمومی ایفا می‌کند. با این حال، این فرآیند در بسیاری از کشورها، از جمله ایران، با موانع و چالش‌های متعددی روبرو است که می‌تواند به عنوان ترمز اقتصاد عمل کرده و پیامدهای منفی گسترده‌ای به همراه داشته باشد.

گمرک به عنوان نقطه قانونی این فرآیند، با نقش حاکمیتی و نظارتی خود، نقشی دوسویه در تسهیل یا پیچیدگی این چالش‌ها ایفا می‌کند. از یک سو، هدف گمرک تسهیل تجارت و تسریع در گردش کالا است و از سوی دیگر، حفاظت از مرزهای اقتصادی کشور و جلوگیری از ورود کالاهای غیرمجاز و قاچاق را بر عهده دارد. این دوگانگی وظایف، گاه به ایجاد تضادها و چالش‌هایی در عملکرد گمرک و در نتیجه در فرآیند ثبت و ترخیص کالا منجر می‌شود.

چالش‌های موجود در این حوزه طیف گسترده‌ای از مسائل را در بر می‌گیرد؛ از پیچیدگی و تعدد مقررات و رویه‌های گمرکی گرفته تا کمبود زیرساخت‌های مناسب و فناوری‌های نوین، از عدم هماهنگی بین سازمان‌های مرتبط و تداخل وظایف آنها تا کمبود نیروی انسانی متخصص و آموزش‌دیده، از فساد اداری و رشوه تا نبود شفافیت و پاسخگویی در فرآیندها. این چالش‌ها نه تنها هزینه‌های واردات و صادرات را افزایش می‌دهد و زمان ترخیص کالا را طولانی می‌کند، بلکه می‌تواند به کاهش رقابت‌پذیری کالاهای داخلی در بازارهای جهانی، افزایش قاچاق کالا و در نهایت به تضعیف اقتصاد ملی منجر شود.

در ادامه به بررسی شاخص‌های گمرکی، قاچاق کالا، اقتصاد زیرزمینی به همراه راهکارهای پیشگیرانه و ارائه جزئی‌تر موانع و چالش‌های کلیدی گمرک در فرآیند ثبت و ترخیص کالا خواهیم پرداخت.

شاخص های گمرکی

مطابق گزارش بانک جهانی: در سال ۲۰۲۰ ایران در شاخص تجارت فرامرزی از میان ۱۸۸ کشور مورد بررسی، دارای رتبه ۱۲۳ است. جزئیات مربوط به شاخصهای زمان و هزینه انطباق اسناد و بازرسی یا انطباق مرزی در رویه های صادرات و واردات به ازای هر محموله، برای کشورهای ترکیه، چین، امارات، ایران و عراق در جدول زیر نمایش داده شده است.

مطابق آمار، ایران در این جدول در رویه صادرات، مدت زمان انطباق اسناد و بازرسی کالا به ترتیب ۳۳ ساعت و ۱۰۱ ساعت و در رویه واردات به ترتیب ۴۰ ساعت و ۱۴۱ ساعت است که در مقایسه با کشورهای ترکیه، چین و امارات بسیار طولانی می باشد.

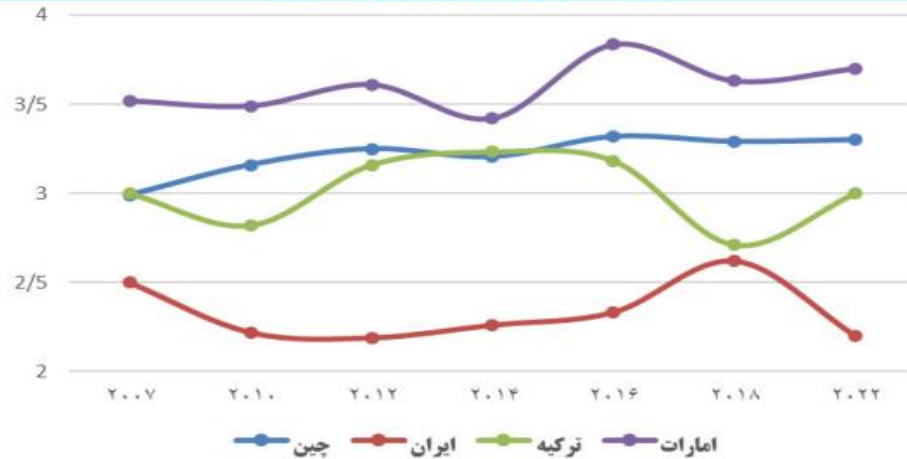
هزینه های انطباق اسناد و انطباق مرزی ایران نیز در رویه صادرات به ترتیب ۶۰ و ۴۱۵ دلار و در واردات به ترتیب ۹۰ و ۶۶۰ دلار است.

جدول ۱. جزئیات مربوط به نماگر تجارت فرامرزی به ازای هر محموله (۲۰۲۰)									
کشور	رتبه شاخص تجارت فرامرزی	زمان صادرات (ساعت)		هزینه صادرات (دلار)		زمان واردات (ساعت)		هزینه واردات (دلار)	
		انطباق (مرزی)	انطباق اسناد	انطباق فیزیکی (مرزی)	انطباق اسناد	انطباق (مرزی)	انطباق اسناد	انطباق فیزیکی (مرزی)	انطباق اسناد
ترکیه	۴۴	۴	۱۰	۳۳۸	۵۵	۲	۷	۵۵	۴۶
چین	۵۶	۸	۱۸	۲۴۹	۷۰	۱۱	۳۷	۷۵	۲۳۰
امارات	۹۲	۵	۲۷	۴۶۲	۱۴۰	۱۲	۵۴	۲۸۳	۵۵۳
ایران	۱۲۳	۳۳	۱۰۱	۴۱۵	۶۰	۴۰	۱۴۱	۹۰	۶۶۰
عراق	۱۸۱	۵۰۴	۸۵	۱۱۱۸	۱۸۰۰	۱۷۶	۱۳۱	۵۰۰	۶۴۴

مأخذ: گزارش سال ۲۰۲۰ بانک جهانی. [۷]

شاخص های گمرکی

نمودار ۱. شاخص کارایی فرایند ترخیص کالا از گمرک

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۲. مقایسه نمره و شاخص توانمندسازی تجارت

کشور	نمره در سال ۲۰۱۶	رتبه در سال ۲۰۱۶	نمره در سال ۲۰۱۴	رتبه در سال ۲۰۱۴
امارات	۵.۲۳	۲۳	۵.۰۵	۲۳
ترکیه	۴.۵۲	۵۹	۴.۵۴	۴۸
چین	۴.۴۹	۶۱	۴.۳۶	۶۳
ایران	۳.۱۶	۱۳۲	۳.۰۷	۱۳۰

مأخذ: گزارش مجمع جهانی اقتصاد.

بانک جهانی در شاخص عملکرد لجستیک، کارایی فرایند ترخیص کالا از گمرک را در سالهایی از ۲۰۰۷ تا ۲۰۲۲ منتشر کرده است. این شاخص براساس کارایی فرایندهای ترخیص گمرکی یعنی سرعت، سادگی و قابل پیشبینی بودن تشریفات استخراج شده است. نمودار زیر وضعیت شاخص مذکور در ایران را در مقایسه با کشورهای چین، امارات و ترکیه نمایش میدهد. این شاخص از بین ۱ تا ۵ تعیین شده است، که نمره بالاتر نشان دهنده وضعیت بهتر فرایند ترخیص کالا از گمرک است. در این مقایسه به ترتیب کشورهای امارات، چین و ترکیه از شاخص های بهتری برخوردار میباشند. البته در سال ۲۰۱۸ شاخص مربوط به ایران و ترکیه به یکدیگر نزدیکتر شده است.

قاچاق کالا

جدول ۱۳. برآورد حجم قاچاق براساس شکاف عرضه و تقاضا از سال ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۸ (برحسب میلیارد دلار)

نوع قاچاق	سال ۱۳۸۷	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸
قاچاق ورودی	۱۶	۱۷/۲	۱۵/۷	۱۴/۵	۱۲/۱	۱۲/۰	۱۲/۱	۱۲/۵
قاچاق خروجی	۳/۲	۷/۸	۴/۱	۱/۰	۰/۵	۰/۹	۲/۹	۴/۶

مأخذ: ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز.

جدول ۱۴. برآورد حجم قاچاق در سال ۱۳۹۸ به تفکیک مبادی ورودی

قاچاق	ارزش (میلیون دلار)	سهم از کل
سوا: استفاده از معافیت‌ها	مسافری	۲۴۹۰
	کوله‌بری	۰
	ملوانی	۵۳۸۴
خلاهای مرزی		۱۱۲۹
سایر از قبیل مبادی رسمی، مناطق آزاد و ویژه و...		۳۵۴۰
جمع کل		۱۲۵۴۳

مأخذ: همان.

قاچاق کالا از مبادی رسمی (دارای گمرک مستقر) و مبادی غیررسمی صورت می‌پذیرد و گمرک نقش ویژه‌ای در مبارزه با قاچاق کالا در مبادی رسمی دارد؛ گمرک ایران موظف است قوانین و مقررات مربوط به تخلفات و قاچاق گمرکی را اجرا کند.

مجموعاً حدود ۱۴ شیوه قاچاق از طریق رویه واردات، ۸ شیوه قاچاق از طریق رویه صادرات، ۴ شیوه قاچاق از طریق رویه ترانزیت و حدود ۶ شیوه با سوءاستفاده از سایر رویه‌ها در مبادی رسمی شناسایی شده است.

در ادامه گزارش به این رویه‌های اشاره شده است. ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز، آمار قاچاق (اعم از قاچاق وارداتی و صادراتی) را حداقل حدود ۱۲ میلیارد دلار در سال تخمین زده، آمار واردات کالای قاچاق تا ۲۵ میلیارد دلار در سال برآورد شده است.

ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز: حدود یک چهارم حجم قاچاق یعنی حدوداً معادل ۳.۵ میلیارد دلار از طریق مبادی رسمی صورت می‌پذیرد که با فرض آمار ۲۵ میلیارد دلاری قاچاق سالیانه کالا، سهم مبادی رسمی افزایش خواهد یافت؛ به عبارت دیگر با توجه به ظرفیت نسبتاً معین معافیت‌های تجاری مذکور و خلاهای مرزی در واردات کالا، بخش چشمگیری از اختلاف آماری (میلیارد دلاری) قاچاق کالا، متوجه مبادی رسمی خواهد بود.

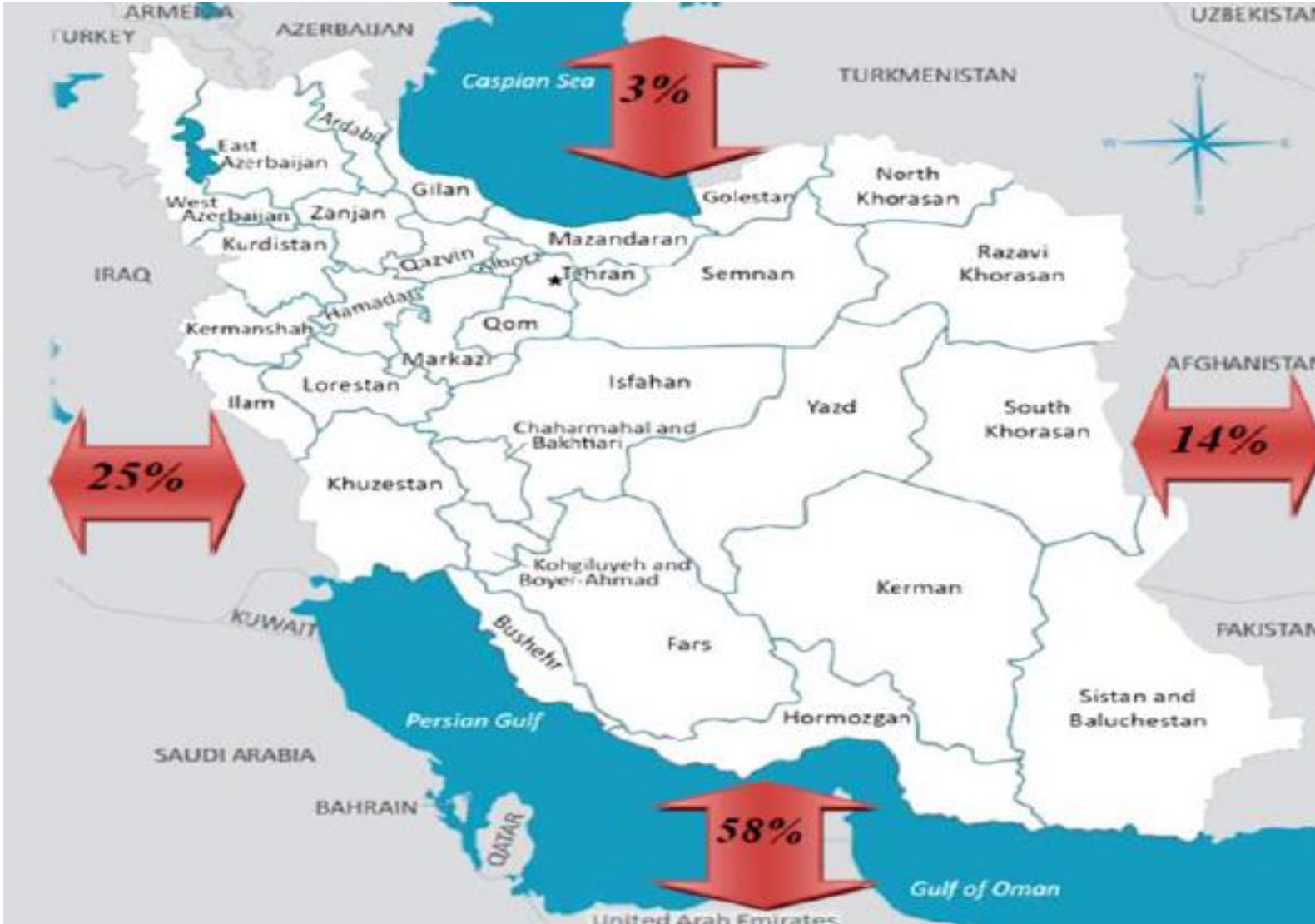
مستعد بودن قاچاق در کشور به دلیل وسعت مرزهای زمینی و دریایی ایران

همسایه‌های آبی و خاکی

- روسیه
- ترکمنستان
- افغانستان
- پاکستان
- قزاقستان
- عربستان
- قطر
- جمهوری آذربایجان
- ارمنستان
- ترکیه
- عراق
- کویت
- بحرین
- امارات متحده عربی
- عمان

جریان‌های جغرافیایی اصلی اقتصاد زیرزمینی در ایران

(Ref.: Mozayani, 2021)

انواع شیوه‌های قاچاق کالا

مبادی ورود و خروج کالا

مبادی غیررسمی

مبادی غیررسمی به مبادی اطلاق می‌شود که گمرک ایران در آن مستقر نیست و در نتیجه ورود و خروج کالا به طور غیررسمی، بدون اخذ مجوزها و بدون اعمال نظارت‌های ضروری صورت می‌پذیرد. از جمله مواردی که ممکن است قاچاق کالا از مبادی غیر رسمی انجام می‌گیرد موارد زیر قابل ذکر است:

- ورود کالا از مرزهای زمینی و صعب العبور کوهستانی که توسط مرزبانی و گمرک کنترل نمی‌شود
- ورود کالا از طریق خورها، اسکله‌های غیرمجاز و متروکه
- ورود کالای غیرمجاز از طریق مسیرها و معابر مرزی غیررسمی
- ورود کالا توسط شوتی‌های شبانه

مبادی رسمی

رویه واردات

رویه صادرات

رویه ترانزیت

سایر رویه‌های تجاری

منظور از مبادی رسمی، مبادی است که گمرک ایران در آن مستقر است و در قالب رویه‌های (فرایندها) و به طرق مختلف ممکن است قاچاق کالا و ارز در آنها وقوع پیدا کند. شایان ذکر است در مبادی ورودی کالا از خارج کشور به مناطق آزاد نیز گمرک مناطق مستقر است و در صورت ورود کالا به سرزمین اصلی نظارت توسط گمرک انجام می‌شود. لذا باید این مناطق را جزء مبادی رسمی کشور محسوب کرد.

انواع شیوه‌های قاچاق کالا

واردات کالا یکی از رویه‌های گمرکی است که زمانی انجام می‌شود که کالای تجاری از خارج کشور به قلمرو داخلی وارد شود. واردات نیازمند انجام تشریفات رسمی و قانونی و اخذ مجوز و پرداخت حقوق و عوارض دولتی است. در موارد مکشوفه کالای قاچاق مواردی مشاهده شده است که به نحوی که به دلیل نقض تشریفات قانونی در مسیرهای رسمی وقوع جرم قاچاق محرز است.

مبادی ورود و خروج کالا

مبادی رسمی

رویه واردات

۱. اظهار نادرست کالایی با حقوق ورودی کمتر بجای کالای با حقوق ورودی بالاتر
۲. جعل اسناد مربوط به اظهارنامه
۳. تجمیع کالای تعاونی مرزنشین
۴. اظهار اجزا و قطعات کامل کالا به طور مجزا بدون پرداخت حقوق کامل
۵. اظهار اجزا و قطعات کامل کالا به عنوان یک جزء
۶. کم اظهاری در تعداد کالاها
۷. واردات با کم اظهاری در ارزش
۸. واردات کالای مستعمل بدون اخذ مجوز
۹. ورود کالای قاچاق در پوشش مرجوعی کالای صادراتی
۱۰. خروج کالا از منطقه ویژه بدون پرداخت حقوق ورودی مواد اولیه آن
۱۱. واردات با بیش اظهاری وزن لفاف (بسته‌بندی)
۱۲. استرداد غیرقانونی حقوق ورودی
۱۳. اظهار خلاف واقع مشخصات کالا و عدم اخذ مجوز
۱۴. واردات کالا با مجوز جعلی ثبت سفارش

قاچاق کالا در سال‌های اخیر به دلیل افزایش قیمت ارز و تفاوت قیمت کالای داخلی و خارج از کشور در رویه صادرات مشاهده شده است که مهمترین این موارد به شرح ذیل است:

مبادی ورود و خروج کالا

مبادی رسمی

رویه صادرات

۱. قاچاق سوخت در پوشش کالای دیگر
۲. خروج گازوئیل در پوشش ترانزیت صوری
۳. تسهیل خروج گازوئیل از طریق حمل‌ونقل ریلی
۴. خروج گازوئیل با تعبیه مخزن جاساز در تانکرهای صادراتی
۵. قاچاق گازوئیل با سوءاستفاده از سهمیه سوخت شناورها
۶. قاچاق گازوئیل با استفاده مکرر از فاکتورهای منشأ
۷. خروج کالای یارانه‌ای تحت پوشش کالای صادراتی
۸. صادرات کود شیمیایی بدون استهلاک مجوز / با مجوز تکراری

ترانزیت کالای عبوری از داخل کشور علاوه بر درآمدزایی سبب افزایش اشتغال نیز می‌شود اما بستری را فراهم می‌سازد که در صورت عدم نظارت بر آن زمینه وقوع قاچاق تسهیل می‌شود. در موارد زیر قاچاق کالا با سواستفاده از این رویه اتفاق افتاده است.

مبادی ورود و خروج کالا

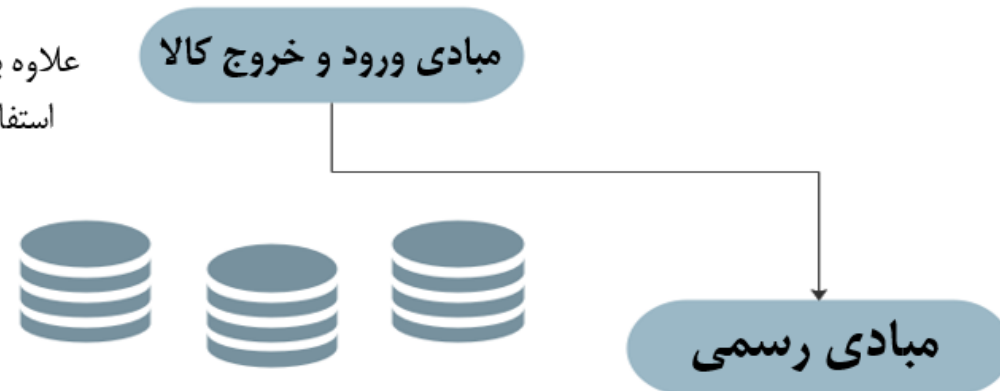
مبادی رسمی

رویه ترانزیت

۱. اعلام وصول صوری محموله در مقصد
۲. تخلیه کالای اظهارشده در بین مسیر ترانزیت
۳. تخلیه کالای اظهارنشده در بین مسیر ترانزیت
۴. حمل کالای قاچاق (از مبادی غیررسمی) تحت عنوان کالای ترانزیت

انواع شیوه‌های قاچاق کالا

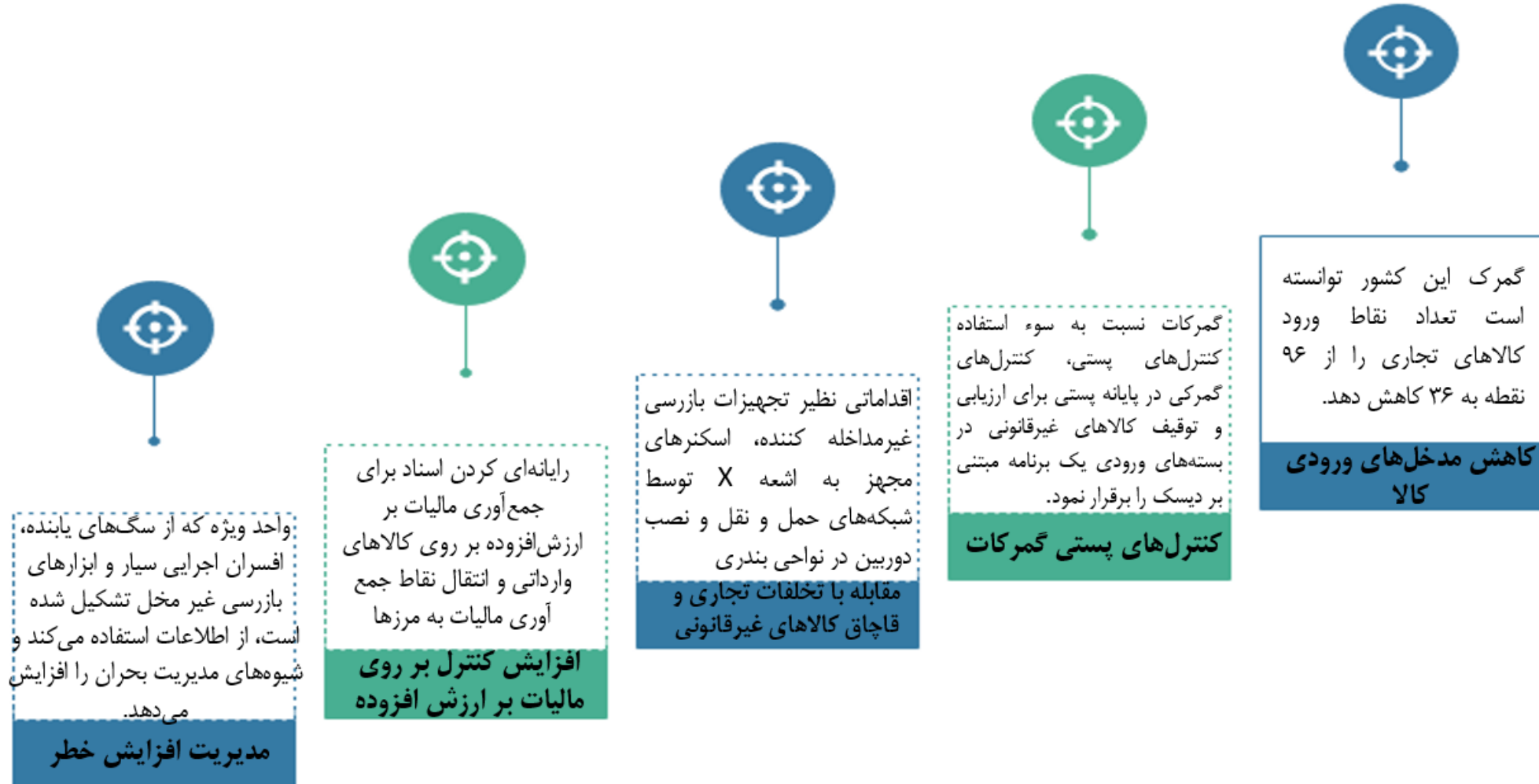
علاوه بر واردات، صادرات و ترانزیت سایر رویه‌ها نیز می‌تواند مورد سوءاستفاده قاچاقچیان قرار گیرد تا با استفاده از خلاهای قانونی و اجرایی از این طریق مبادرت به قاچاق کالا و نقض قوانین رسمی کنند.

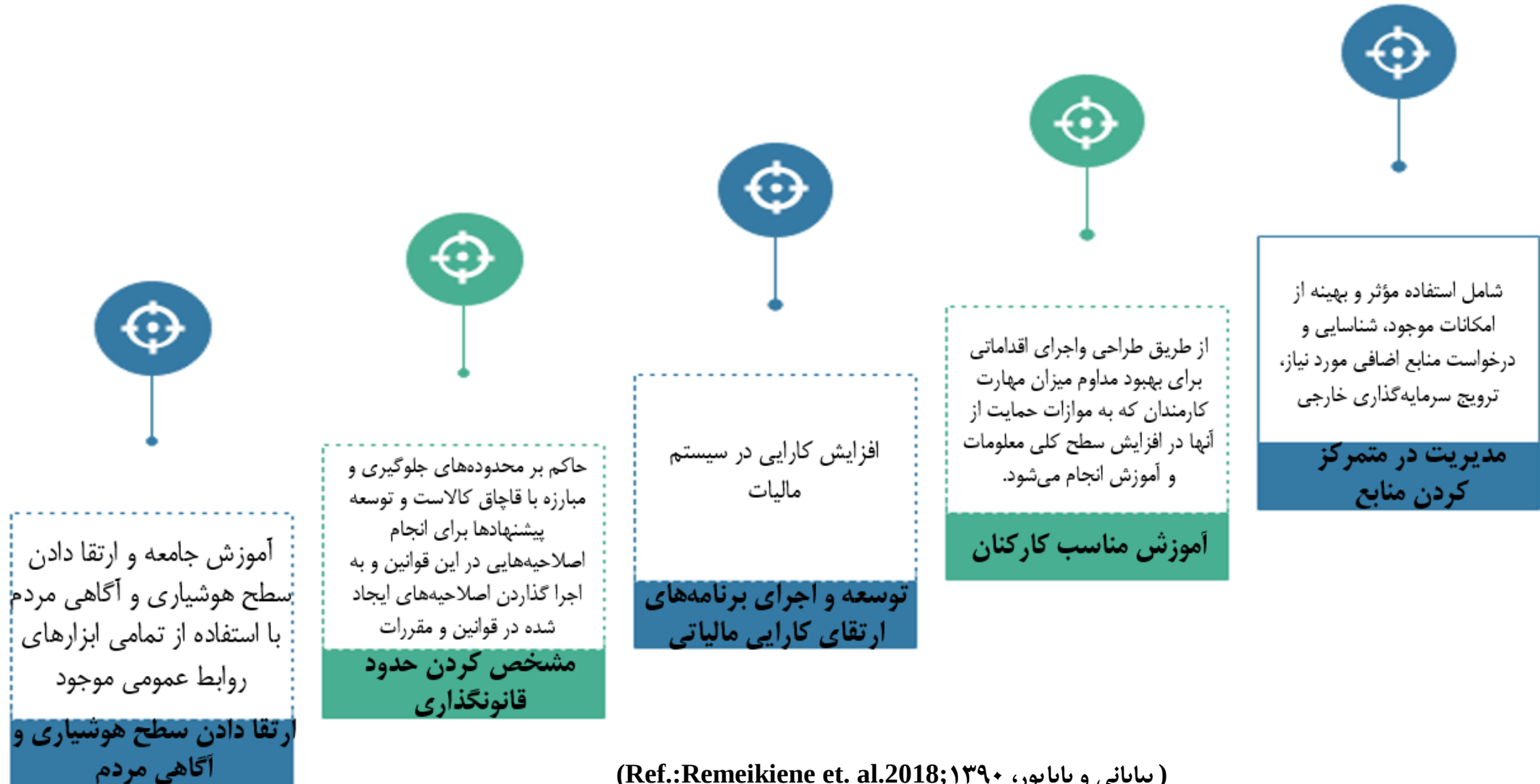
۱. واردات کالا با سوءاستفاده از سهمیه مسافری در مناطق آزاد
۲. واردات کالا با سوءاستفاده از سهمیه مسافری
۳. ورود خودرو تحت عنوان ورود موقت - کارنه دوپاساژ و عدم خروج از کشور
۴. ورود کالا تحت عنوان ملوانی بیش از حد مجاز
۵. خروج کالای ملوانی به صورت تجمیعی از استان‌های مرزی

سایر رویه‌های تجاری

راهکاری پیشگیری از قاچاق در گمرک آفریقای جنوبی

راهکاری پیشگیری از قاچاق در گمرک کشور لتونی

(بیابانی و باباپور، ۱۳۹۰؛ Remeikiene et. al.2018;Ref.)

راهکاری پیشگیری از قاچاق در گمرک کشور انگلستان

هرگاه گمرک قاچاقچیان را که به قصد عدم کسب منفعت اقدام به این کار نمایند، دستگیر کند وسایل نقلیه و کالاها توقیف می‌شود ولی در بار اول و در ازای پرداخت مالیات همه کالاهای وسیله نقلیه آزاد خواهد شد؛ ولی برای تخلفات بعدی درجات سخت‌تری در مورد عدم آزاد سازی وسیله نقلیه به اجرا در خواهد آمد ولی گمرک این حق را دارد که بر اساس شرایط هر فرد در آزادسازی وسیله نقلیه تخفیف قایل شود یا آن را سخت‌تر کند.

**آزادسازی در ازای پرداخت مالیات
برای بار اول تخلف**

اگر کالاهایی که مشمول عوارض گمرکی هستند به طور شخصی از یک کشور عضو اتحادیه اروپا به کشور عضو دیگر وارد شود در صورتی که فرد این واردات را با اهداف تجاری انجام دهد این کالاها **توقیف** خواهد شد. واضح است که مسافرانی که قصد سفر در این قاره را دارند باید این فهرست را مد نظر داشته باشند تا از خرید این کالاها بیش از حد تعیین شده در قانون جلوگیری کنند.

توقیف کالاهای قاچاق

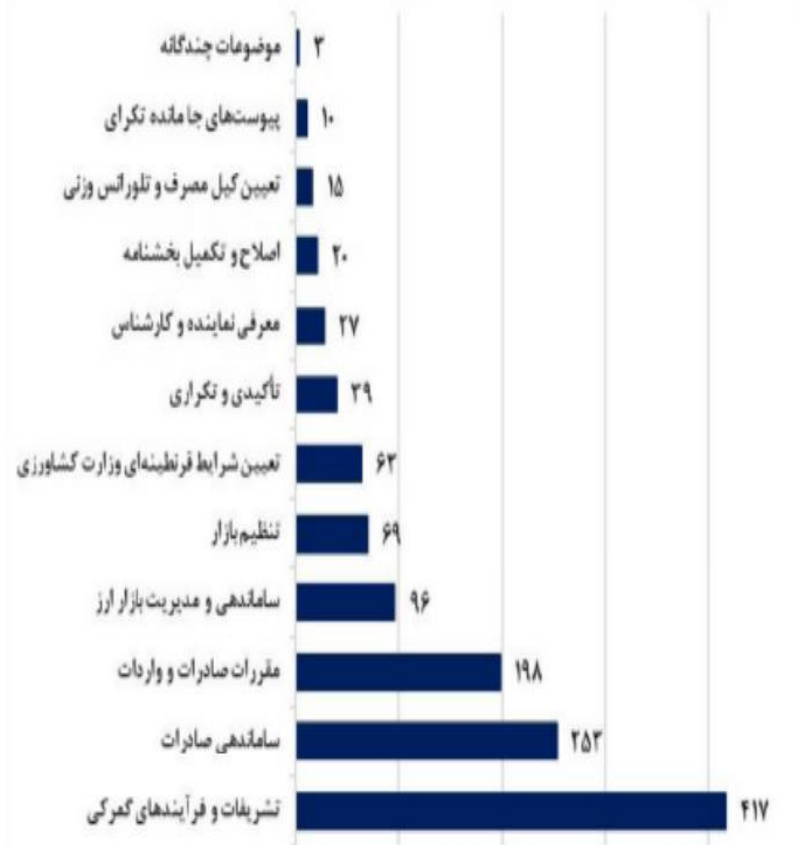

**اصلی ترین چالش ها و
مسائل نظام گمرکی که
مسبب قاجاق کالا است**

۱- تعدد گمرک ها، مقررات و استثنائات

نمودار ۵. فراوانی محور ها و موضوع های مورد تأکید در بخشنامه ها

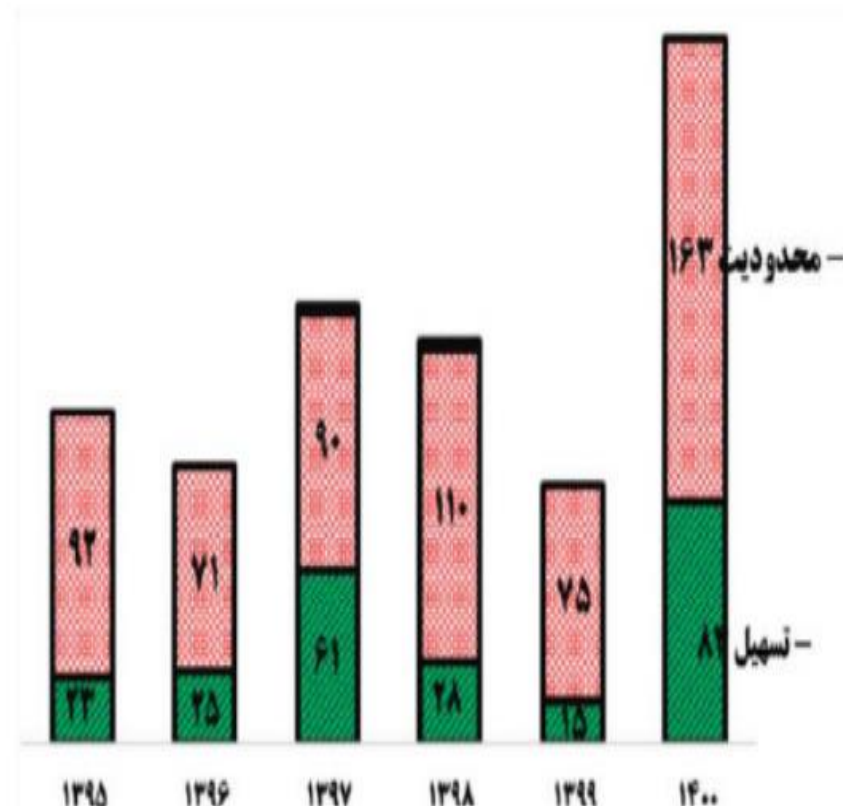

مأخذ: دومانهنامه بررسی های بازرگانی، [۳۳].

- ✓ عدم نیازسنجی در ایجاد و توسعه گمرک های اجرایی، علاوه بر تحمیل بار مالی، امکان بروز تخلفات را افزایش داده است.
- ✓ برخی از گمرک های کشور به دلیل فشارهای سیاسی و امنیتی ایجاد میشود و البته عدم تدوین طرح آمایش گمرکها، در ادامه این روند مؤثر است.
- ✓ افزایش توجه غالباً مناطق آزاد و ویژه اقتصادی، بازارچه های مرزی و سایر استثنائات تجاری نیز علاوه بر افزایش تعداد گمرک های اجرایی، به تعدد رویه های گمرکی منجر شده است.
- ✓ مطابق قانون امور گمرکی در حال حاضر ۱۵ رویه برای ورود یا خروج کالا و وسیله نقلیه وجود دارد؛ علاوه بر رویه های فوق، مطابق سایر مقررات و دستورالعمل ها، رویه های ورود و خروج کالا با شیوه های دیگری در گمرک های کشور انجام میشود که بعضاً برخی ضوابط و فرایندهای عمومی مستثنی بوده یا فرایند بیشتری دارند.
- ✓ همچنین بررسی ها نشان میدهد به صورت میانگین در هر روز کاری یک بخشنامه یا دستورالعمل گمرکی صادر میشود. تعدد رویه ها، بخشنامه ها و استثنائات گمرکی از یک سو به ایجاد پیچیدگی در اجرای فرایندهای گمرکی شده و ازسوی دیگر احتمال بروز خطای سهوی یا عمدی را افزایش میدهد.
- ✓ این معضل ریشه در چند مسئله دارد:
خلا مطالعات آمایش سرزمینی برای ایجاد گمرک ها
محرومیت زدایی و رقابتهای منطقه ای
استقرار گمرک به منظور ساماندهی مبادی و اسکله های غیرمجاز

۱- تعداد گمرک ها، مقررات و استثنائات

نمودار ۴. وضعیت تسهیل یا محدودکنندگی بخشنامه های ابلاغی در حوزه صادرات

مأخذ: گزارش اتاق بازرگانی [۳۲].

نمودار ۶. زمینه های کالایی پوشش بخشنامه

مأخذ: دوماهنامه بررسی های بازرگانی [۳۳].

۲- ارزش گذاری و تعیین تعرفه

انگیزه های مختلفی برای کم اظهاری، بیش اظهاری و اظهار خلاف واقع در رویه های گمرکی وجود دارد و ازسوی دیگر، مستندات و مدارک خارجی قابل جعل بوده و زیرساخت صحت سنجی آن وجود ندارد. ازاین رو با توجه به پیچیدگی های قواعد و فرایندهای تعیین ارزش و تعرفه کالا و تأثیر مستقیم آن بر درآمدهای عمومی و منفعت فعال اقتصادی، تعیین آن از اهمیت بالایی برخوردار است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد بخش بسیاری از کالاها که اصطلاحاً در گمرک رسوب کرده‌اند، به دلیل عدم ثبت سفارش یا اخذ شناسه رهگیری منشأ ارز به ترخیص از گمرک قادر نیستند.

مطابق تبصره ۳ ماده ۷ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (الحاقی ۱۴۰۰/۱۱/۱۰) همه واردکنندگان کالا موظفند منشأ ارز کالای وارداتی خود را پس از ثبت سفارش و قبل از ترخیص، در سامانه جامع تجارت اظهار کنند.

بانک مرکزی موظف است پس از دریافت اطلاعات منشأ ارز، بلافاصله نسبت به بررسی آن اقدام کرده و در صورت صحت اطلاعات ابراز شده، شناسه رهگیری معتبر به اطلاعات مذکور اختصاص دهد.

لذا مجوز ثبت سفارش تا قبل از تعیین منشأ ارز و دریافت شناسه رهگیری مذکور، قابل استناد برای ترخیص در گمرک نیست.

۴- تحلیل در پایانه ها و تعدد دستگاه های همجوار

با توجه به اینکه ۹۸/۵ درصد بار ترانزیتی کشور (برحسب تن) حداقل در ورود یا خروج از پایانه های مرزی زمینی تردد میکنند، بهره وری بالا و روانی تردد در این پایانه ها میتواند به جذابیت کریدورهای حمل و نقلی کشور و تسهیل تجارت بین المللی منجر شود.

باین حال، در پایانه های مرزی زمینی، بهره وری پایین، تأخیرهای طولانی مدت و بی نظمی های تردد در نقطه صفر مرزی همچنان وجود دارد و چالش هایی را از منظر اقتصادی، امنیتی، اجتماعی و سیاسی ایجاد کرده است.

طبق آمار سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای در سال های متعدد تعداد ناوگان در صف انتظار خروج از کشور در مرز بازرگان، مرز دوغارون، مرز آستارا و... به عنوان یک معضل اصلی مطرح شده است.

مسئله تعدد دستگاه های اجرایی و مراجع تصمیم گیر در پایانه های مرزی، نتایجی نظیر تأخیر در فرایندهای مرزی، ناکارآمدی زیرساخت ها و تبعات ایمنی و امنیتی در پایانه های مرزی دارد. به طوریکه حدود ۲۰ دستگاه و نهاد با وظایف و اهداف مختلف در پایانه ها مستقر هستند.

جدول ۱۲. مدت زمان متوسط پاسخگویی بر تراکنش ترین دستگاه های مجوز دهنده به استعلامات گمرک

آذر ۱۴۰۱ لغایت اردیبهشت ۱۴۰۲				
نام سازمان	تعداد کل اظهارنامه ارجاعی	مدور مجوز ۱ تا ۷ روزه	مدور مجوز بیش از ۷ روز (تعداد اظهارنامه)	متوسط زمان پاسخگویی (روز)
سازمان ملی استاندارد	۲۳۹۱۷	۹۹۲۹ (٪۴۱)	۱۳۹۵۵ (٪۵۹)	۱۶,۶۸
سازمان دامپزشکی	۲۶۰۹	۱۳۰۴ (٪۵۰)	۱۳۰۵ (٪۵۰)	۱۳,۴۳
سازمان غذا و دارو	۴۵۷۸	۳۰۸۷ (٪۶۶)	۱۴۹۱ (٪۳۴)	۸,۵۲
سازمان حفظ نباتات	۱۱۵۹۳	۱۱۵۹۳ (٪۱۰۰)	۰	۵,۵۱
شهریور و مهر ۱۴۰۲				
نام سازمان	تعداد کل اظهارنامه ارجاعی	مدور مجوز ۱ تا ۷ روزه	مدور مجوز بیش از ۷ روز (تعداد اظهارنامه)	متوسط زمان پاسخگویی (روز)
سازمان ملی استاندارد	۸۳۷۶	۳۶۱۸ (٪۴۳)	۴۷۵۸ (٪۵۷)	۱۰,۹
سازمان دامپزشکی	۱۹۷۳	۱۳۴۱ (٪۶۸)	۶۳۲ (٪۳۲)	۶,۱۴
سازمان غذا و دارو	۲۳۶۲	۲۰۶۳ (٪۸۷)	۲۹۹ (٪۱۳)	۳,۶۶
سازمان حفظ نباتات	۵۲۲۰	۴۵۵۵ (٪۸۷)	۶۶۵ (٪۱۳)	۳,۳۹

مأخذ: گزارش گمرک ایران.

۵- تعلل در صدور مجوزها و پاسخ به استعلامات گمرکی

در برخی از فرایندهای گمرکی نظیر صدور مجوز، عدم تصمیم و عدم اقدام بخشی از گمرک یا دولت موجب ضرر و تحت تأثیر قرار گرفتن بازرگان میشود که بعضاً هیچ گونه ضابطه و ضمانت اجرایی برای دستگاه اجرایی وجود ندارد؛ حمایت قانونی از سرمایه فعالان اقتصادی و کاهش تأثیر عدم تصمیم ها بر بازرگان، از شاخص های مهم در تسهیل کسب و کار و فرایندهای گمرکی است که باید در اصلاح مقررات به آن توجه شود.

۶- تعدد سامانه ها و عدم تبادل اطلاعات مؤثر

استقرار سامانه ها و تبادل اطلاعات با رویکرد کاهش نقش عامل انسانی و کاغذ در فرایندهای گمرکی میتواند از بروز تخلفات عدیده ای از جمله جعل و ارتشا جلوگیری کند. اعمال قواعد به صورت سیستمی نیز از تفسیر مقررات و برخوردهای سلیقگی در اجرای قانون جلوگیری خواهد کرد. همچنین تبادل اطلاعات با سایر سامانه ها، نقش مؤثری در تسهیل فرایندهای اجرایی و شناسایی تخلفات خواهد داشت لکن عدم عزم سیاسی و اجرایی در تبادل اطلاعات، به یکی از اصلی ترین چالش های گمرکی تبدیل شده است. لذا تعدد سامانه های تخصصی و الزام به ورود چندباره اطلاعات در سامانه های مختلف، زمان و هزینه های مرتبط با تشریفات گمرکی را افزایش میدهد.

سایر چالش ها

- علاوه بر چالش های پیشین، چالش های دیگری وجود دارد که مؤثر یا متأثر از رویه های گمرکی و تجاری کشور هستند و در ادامه عناوین برخی از آنها ذکر میشود:
- فقدان آیین دادرسی کمیسیون های رسیدگی به اختلاف های گمرکی،
 - عدم تناسب منابع مالی و انسانی مورد نیاز گمرک برای اجرای فرایندهای تخصصی،
 - چالش های مرتبط با لجستیک و زیرساخت های حمل و نقل کشور از جمله حمل ریلی، هوایی، زمینی و ریلی، کمبود ناوگان مناسب، مسیرهای ارتباطی و ...
 - چالش های حوزه کالای متروکه و سازمان جمع آوری و فروش اموال تملیکی،
 - ابهام ها و چالش های ایجاد شده به دلیل مقررات جدید از جمله اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز،
 - فقدان ضوابط و مقررات تجارت الکترونیک با سایر کشورها،
 - رسوب کالا در اماکن گمرکی،
 - چالش های ناشی از تحریم های ظالمانه در مبادلات مالی و کالایی با سایر کشورها

راهکارهای مرتبط با مقررات بازرگانی

- ❖ هماهنگی وزارتخانه ها و سازمانها در تنظیم مقررات تجاری ذیل معاونت حقوقی رئیس جمهور
- ❖ افزایش جریمه قاچاق با توجه به نوع حجم فعالیت و.....
- ❖ اتخاذ رویه مناسبی در خصوص کالاهای وارده از طریق مسافران مناطق آزاد
- ❖ اصلاح نظام ارزش گذاری کالاهای وارداتی
- ❖ ساماندهی و نظارت بر ورود کالای همراه مسافر در پایانه های مرزی، فرودگاههای بین المللی و مناطق آزاد تجاری به سرزمین اصلی
- ❖ تعیین شرایط و نحوه اعطای مجوز در خصوص واردات کالا با علامت تجاری ایرانی
- ❖ تدوین برنامه صادراتی مشخص برای هر گروه کالایی ضمن توجه همزمان به بازارهای داخلی و صادراتی

راهکارهای مرتبط با امور گمرکی

- ❖ ساماندهی اسکله ها و شناورها و تجهیز یگان دریایی ناجا
- ❖ کنترل و نظارت لازم و کافی بر فعالیت های مناطق آزاد تجاری و بازارچه های مرزی
- ❖ همکاری و تشریک مساعی گمرک ایران جهت مبارزه بهینه با قاچاق کالا با ادارات گمرک سایر کشورها به ویژه کشورهای همسایه
- ❖ رفع ابهام از مقررات گمرکی به ویژه در خصوص واردات موقت
- ❖ نوسازی در گمرک و روش های ارزیابی کالا و استفاده از روش های نوین در ارزیابی کالا
- ❖ تکمیل قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، اجراء، استقرار، توسعه و بهره برداری از سامانه های گمرکی و تکمیل تبادل اطلاعات با سامانه توسعه دیپلماسی گمرکی (با رویکرد پیوستن به اتحادیه های گمرکی و تبادل اطلاعات
- ❖ مناسب سازی بستر ارتباطات ماهواره ای و اینترنتی بین مبادی گمرکی و سایر مراجع همکار مثل ناجا
- ❖ قفل شدن خودکار سیستم هوشمند شده ورود اطلاعات در صورت عدم تطابق اطلاعات اظهار شده یا اطلاعات مانیسف و بارنامه الکترونیکی با اسناد ترخیص (بهبود تجهیزات گمرکی)
- ❖ مدیریت ثبت سفارش کالا براساس درآمدهای ارزی اولویت ها و تقاضای کالایی به ویژه کالاهای قاچاق پذیر

راهکارهای حل معضل قاچاق کالا

راهکارهای مرتبط با امور انتظامی

- ❖ سازماندهی و کنترل کامیونهای ترانزیت خارجی و تعیین محل توقف شبانه آنها.
- ❖ کنترل بهینه و مطلوب خودروهای منتهی به اسکله ها
- ❖ جلوگیری از ازدحام شناورها در دهانه کانالهای منتهی به گمرکات
- ❖ و ایجاد تناسب منطقی و قابل قبول بین ورود و خروج شناورها
- ❖ بهبود فرآیند و کیفیت استقرار پلیس امنیت اقتصادی در مبادی رسمی هوایی، دریایی و زمینی

راهکارهای مرتبط با قوانین تجاری

- اهم راهکارهای حوزه قوانین تجاری به شرح ذیل است:
- ❖ تدوین قانون جامع و مانع مقابله با قاچاق برای رفع خलाهای قوانین فعلی
 - ❖ تصویب و اجرای قوانین و مقررات مورد نیاز (مانند قانون مبارزه با پولشویی که سعی در محدود کردن فعالیتهای غیر رسمی و افزایش ریسک این قبیل فعالیتهای گردد).
 - ❖ کم کردن فشارهای مالیاتی بر فعالیتهای قانونی
 - ❖ آزادسازی تجارت همراه با تعیین تعرفه های گمرکی و سود بازرگانی متعارف و قابل قبول
 - ❖ ادغام حوزه اجرا و مقررات گذاری تجاری و گمرکی
 - ❖ ارتقا و اصلاح قانون ساماندهی مبادلات مرزی
 - ❖ بازنگری اساسی و تجمیع ضوابط تجاری محدودکننده تجارت رسمی

منبع: ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز (۱۴۰۱)
مرکز پژوهش های مجلس (۱۳۹۸)

راهکارهای حل معضل قاچاق کالا

سایر راهکارها

- ❖ اجرای طرحهای تخصصی مبارزه با قاچاق کالا مانند طرح سیگار چای و لوازم خانگی
- ❖ ساماندهی بازارچه های مرزی
- ❖ استقرار نمایندگان بهداشت، بازرگانی، استاندارد و... در بازارچه های مرزی
- ❖ عدم ترخیص کالاهای فاقد نمایندگی استاندارد و گواهی بهداشت توسط بازارچه ها
- ❖ جلوگیری از ترخیص و انتقال کالای مسافری تجمیعی از گذرهای مرزی
- ❖ تعیین نوع و سقف ارزش دلاری کالاهای وارداتی از بازارچه ها
- ❖ اصلاح استقرار بازارچه های مرزی و قرار دادن آن روی صفر مرز
- ❖ اصلاح فعالیت بازارچه ها در جهت بهره مندی بیشتر مرزنشینان
- ❖ یکنواخت سازی ساعت کار بازارچه ها در هر دو طرف مرز
- ❖ جلوگیری از واگذاری یا فروش کالای تعاونی مرزنشینان قبل از ورود کالا
- ❖ تعلیم کارشناسان خبره برای بهره برداری از امکانات و تجهیزات خریداری شده که به دلیل ضعف در استفاده، قاچاق را تسهیل نموده است
- ❖ انضباط بخشی به وسایل حمل و نقل
- ❖ انجام پیش بینی های تخصصی به منظور تخمین نیاز واقعی کشور به کالاهای اساسی و استراتژیک در حوزه محصولات دامی، زراعی و طیور و ارائه گزارشات تخصصی در این خصوص
- ❖ تعیین دقیق میزان تقاضای مصرف کالاهای اساسی به تفکیک هر استان
- ❖ ایجاد سازو کارهای پیشگیری از حمل و نقل کالای قاچاق از طریق رویه پستی

راهکارهای مرتبط با امور قضائی

- ❖ ایجاد وحدت رویه در رسیدگی قضائی به پرونده های قاچاق و تمرکز در رسیدگی قضائی به جرائم قاچاق
- ❖ گسترش واحدهای قضائی در مناطق مرزی برای رسیدگی جدی به پرونده ها
- ❖ تسریع در صدور و اجرای احکام مربوط به پرونده های کلان کشف کالای قاچاق
- ❖ ایجاد تناسب بین مجازات و جرم ارتكابی و عدم اکتفا به مجازاتهای نقدی
- ❖ خودداری از تقسیط جزای نقدی مورد حکم بدون مبنا و مستند قانونی و بدون هماهنگی با سازمانهای شاکی

منبع: ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز (۱۴۰۱)
مرکز پژوهش های مجلس (۱۳۹۸)

چالش‌های واردات در حوزه گمرک (پژوهش در حال انجام اتاق خراسان رضوی)

طراحی مدل برون رفت از چالش های فرآیند واردات کالا در استان خراسان رضوی

طرحی که توسط اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی در حال انجام است: در این طرح ضمن آسیب شناسی چالش های فرآیند واردات کالا در استان، راهکارهایی در جهت برون رفت از این آسیب ها پیشنهاد خواهد شد. علاوه بر این، جهت تبیین مدیریت پیشرو در واردات کالای استان عوامل تاثیرپذیر و تاثیرگذار در واردات کالا نیز شناسایی خواهند شد. لازم به ذکر است که گمرک های تحت بررسی در پژوهش حاضر شامل: گمرک های استان گیلان (گمرک آستارا، گمرک حسن رود، گمرک انزلی)، گمرک مشهد، گمرک سرخس، گمرک شهید رجائی، گمرک شهریار، گمرک سلفچگان، گمرک دوغارون، گمرک لطف آباد، گمرک باجگیران، گمرک غرب (تهران) گمرک شهریار (تهران) و گمرک جنوب (تهران) است.

۱- بررسی راه‌های برون رفت از چالش‌های سامانه جامع تجارت و ثبت سفارش کالا

1	عدم هماهنگی بین سازمان‌های مرتبط (گمرک، بانک مرکزی و وزارت صمت)	برگزاری جلسات منظم بین نمایندگان گمرک، بانک مرکزی و وزارت صمت	
2	زیرساخت‌های ناکافی IT	سرمایه‌گذاری در به‌روزرسانی و تقویت زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و استخدام کارشناسان IT برای پشتیبانی از سامانه‌ها	
3	تعدد سامانه‌های هم‌پوشان	ایجاد یک سامانه یکپارچه که تمام فرآیندهای مربوط به ثبت سفارش و تخصیص ارز را پوشش دهد	
4	مشکلات ارتباطی بین سامانه و بانک‌ها	بهبود و تقویت سیستم‌های ارتباطی و فناوری اطلاعات بین سامانه‌های مختلف و بانک‌ها، حذف سامانه‌های جانبی و تجمیع سامانه‌ها به طوری که بانک‌ها، بیمه، استاندارد و ... باهم ارتباط داشته باشند	
5	الزامات پیچیده برای تکمیل اسناد و مدارک	ساده‌سازی فرآیندها و ارائه راهنماهای دقیق برای واردکنندگان به منظور تسهیل در جمع‌آوری مدارک	

۱- بررسی راه‌های برون رفت از چالش‌های سامانه جامع تجارت و ثبت سفارش کالا

6

عدم شفافیت در وضعیت ثبت
سفارش‌ها

ایجاد سامانه‌ای برای پیگیری آنلاین وضعیت ثبت سفارش‌ها و اطلاع‌رسانی به کاربران

7

تأخیر در تخصیص ارز و
مشکلات بانکی

بهبود فرآیندهای بانکی و تخصیص ارز از طریق استفاده از سامانه‌های سریع‌تر و به‌روز

8

عدم آموزش و آگاهی کافی
برای کاربران

برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی برای کاربران سامانه و واردکنندگان

9

خطاهای فنی مکرر

ارتقاء مستمر نرم‌افزارها و سخت‌افزارها و اختصاص تیم‌های فنی برای حل مشکلات

10

عدم امکان پیگیری دقیق
وضعیت کالاهای ترخیص‌شده

توسعه سامانه‌ای برای رصد وضعیت کالاها پس از ترخیص و اطلاع‌رسانی به واردکنندگان

۱- بررسی راه‌های برون رفت از چالش‌های سامانه جامع تجارت و ثبت سفارش کالا

11	تأخیر در تطبیق اطلاعات گمرکی با سامانه	ایجاد هماهنگی بین گمرک و دیگر سازمان‌ها برای به‌روزرسانی اطلاعات به‌موقع	
12	ضرورت ثبت کارت بازرگانی تک‌برگ	بررسی امکان تسهیل در فرآیند ثبت کارت بازرگانی	
13	نبود انعطاف در مقررات ثبت سفارش	بررسی و بازنگری در مقررات به‌منظور تسهیل واردات کالاهای حساس	
14	عدم تسهیل برای کالاهای سریع‌الفساد	ایجاد استثنایی برای کالاهای سریع‌الفساد و تسریع در فرآیندهای مربوط به آنها	
15	نیاز به تمدیدهای مکرر مجوزها	بهینه‌سازی فرآیندهای صدور مجوز به‌گونه‌ای که نیاز به تمدیدهای مکرر کاهش یابد	

۱- بررسی راه‌های برون رفت از چالش‌های سامانه جامع تجارت و ثبت سفارش کالا

16	نبود سیستم پاسخگویی شفاف	ایجاد یک بخش پاسخگویی به مشکلات کاربران در سامانه و تخصیص منابع کافی برای آن	
17	بروکراسی پیچیده	ساده‌سازی فرآیندهای اداری و کاهش تعداد مراحل مورد نیاز برای دریافت مجوزها	
18	اجباری بودن اسناد اضافی برای برخی کالاها	بررسی و حذف اسناد اضافی غیرضروری که فرآیند را پیچیده می‌کند	
19	نبود بانک اطلاعات دقیق از واردات کالاها	ایجاد یک پایگاه داده جامع برای ثبت و رصد اطلاعات واردات	
20	مشکلات هماهنگی با سامانه‌های بین‌المللی	توسعه و بهبود ارتباطات با سامانه‌های بین‌المللی برای تسهیل فرآیندهای پرداخت و دریافت ارز	

۱- بررسی راه‌های برون رفت از چالش‌های سامانه جامع تجارت و ثبت سفارش کالا

گسترش ساعات کاری سامانه و ایجاد امکان دسترسی ۲۴ ساعته برای کاربران

21

محدودیت در ساعات کاری
سامانه

افزایش اتوماسیون در سامانه برای کاهش نیاز به تایید دستی

22

نیاز به تایید دستی برخی
اطلاعات

تقویت سیستم‌های امنیتی برای حفاظت از اطلاعات تجاری حساس

23

مشکلات امنیتی سامانه

ایجاد کانال‌های رسمی برای اطلاع‌رسانی تغییرات قوانین و مقررات به کاربران

24

نبود اطلاع‌رسانی صحیح و کامل

استفاده از سیستم‌های دیجیتالی و اتوماسیون برای کاهش وابستگی به افراد

25

وابستگی به افراد در تایید
اسناد

۱- بررسی راه‌های برون رفت از چالش‌های سامانه جامع تجارت و ثبت سفارش کالا

تسهیل فرآیندهای تخصیص ارز ترجیحی از طریق کاهش مراحل اداری

26

بروکراسی در تخصیص ارز
ترجیحی

به‌روزرسانی مستمر سامانه‌ها و قوانین به‌منظور انطباق با شرایط جدید

27

عدم تطابق قوانین جدید با
سامانه

تعریف و تدوین پروتکل‌های مشخص برای جلوگیری از موازی‌کاری و کاهش دوباره‌کاری

28

موازی‌کاری در فرآیندهای
صادرات و واردات

ایجاد یک پایگاه داده جامع برای ثبت و رصد اطلاعات واردات

29

نبود بانک اطلاعات دقیق از
واردات کالاها

توسعه و بهبود ارتباطات با سامانه‌های بین‌المللی برای تسهیل فرآیندهای پرداخت و دریافت ارز

30

مشکلات هماهنگی با
سامانه‌های بین‌المللی

۱- بررسی راه‌های برون رفت از چالش‌های سامانه جامع تجارت و ثبت سفارش کالا

31

بروکراسی در تخصیص ارز
ترجیحی

تسهیل فرآیندهای تخصیص ارز ترجیحی از طریق کاهش مراحل اداری

32

عدم تطابق قوانین جدید با
سامانه

به‌روزرسانی مستمر سامانه‌ها و قوانین به‌منظور انطباق با شرایط جدید

33

موازی‌کاری در فرآیندهای
صادرات و واردات

تعریف و تدوین پروتکل‌های مشخص برای جلوگیری از موازی‌کاری و کاهش دوباره‌کاری

۲- راه‌های برون رفت از چالش‌های فرآیند واردات کالا از خارج کشور به استان

1	فاصله از مبادی اصلی واردات و بنادر	توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل و راه‌اندازی خطوط حمل‌ونقل جدید به منظور کاهش هزینه‌های حمل و نقل و تسریع فرآیندهای واردات.	
2	نقص در امکانات نگهداری و انبارداری	خصوصی به سرمایه‌گذاری در این حوزه و همچنین به‌کارگیری فناوری‌هایی مانند سیستم‌های مدیریت انبار (WMS) و ردیابی کالاها	
3	تعرفه‌های گمرکی بالا و هزینه‌های جانبی	استفاده از تسهیلات گمرکی و ارزی خاص برای واردکنندگان کالاهای اساسی و مهم، به شرط رعایت الزامات استاندارد.	
4	تحریم‌ها و مشکلات بین‌المللی	ایجاد شبکه‌های تجاری و بانکی بین‌المللی و استفاده از پیمان‌های ارزی دوطرفه با کشورهای دوست	
5	کمبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل جاده‌ای و ریلی	سرمایه‌گذاری در پروژه‌های توسعه زیرساختی حمل‌ونقل جاده‌ای و ریلی به ویژه برای کالاهای فاسدشدنی و تعریف مسیرهای ویژه برای آن‌ها	

۲- راه‌های برون رفت از چالش‌های فرآیند واردات کالا از خارج کشور به استان

6	نوسانات ارزی	ایجاد یک سیستم ثابت برای نرخ‌گذاری ارز و توسعه ابزارهای مالی برای پوشش ریسک نوسانات ارزی	
7	الزامات قانونی پیچیده	ساده‌سازی قوانین و مقررات مربوط به واردات و ایجاد یک راهنمای جامع برای واردکنندگان	
8	تغییرات مکرر در سیاست‌های وارداتی	ثبات بخشی به سیاست‌های وارداتی و اطلاع‌رسانی سریع به واردکنندگان در مورد تغییرات	
9	زمان بر بودن فرآیند ترخیص کالاها	بهبود فرآیندهای ترخیص کالا و کاهش تعداد مدارک مورد نیاز	
10	عدم امکان پیگیری دقیق وضعیت کالاها یا ترخیص شده	توسعه سامانه‌ای برای رصد وضعیت کالاها پس از ترخیص و اطلاع‌رسانی به واردکنندگان	

۲- راه‌های برون رفت از چالش‌های فرآیند واردات کالا از خارج کشور به استان

11

وجود قوانین سخت گیرانه در
زمینه حمل کالاهای خاص

ارائه استثنائات و تسهیلات برای حمل کالاهای خاص و پزشکی

12

ضعف در آموزش کاربران
سامانه‌های تجاری

برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های آموزشی برای کاربران سامانه‌ها

13

نیاز به تطابق با مقررات کشور
مبدأ

ایجاد هماهنگی و تبادل اطلاعات بین کشور مبدأ و مقصد برای تسهیل واردات

14

وجود فساد و سوءاستفاده
احتمالی

تقویت نظارت و بازرسی در فرآیندهای گمرکی (کارشناس نظارت گمرک)

15

زمان بر بودن فرآیند تایید
اصالت کالاها

بهبود فرآیندهای تایید و تسریع در صدور مجوزها

۲- راه‌های برون رفت از چالش‌های فرآیند واردات کالا از خارج کشور به استان

16

نبود استانداردهای یکپارچه در
سامانه‌ها

توسعه و ایجاد استانداردهای یکپارچه در سامانه‌ها

17

تأثیر مشکلات و محدودیت‌های
زیرساختی استان بر توزیع
کالاها

توسعه و بهبود زیرساخت‌های توزیع کالا در استان و مناطق همجوار

۳- بررسی راه‌های برون رفت از چالش‌های تخصیص ارز به وارد کنندگان کالا

چالش	راهکار
عدم دسترسی کسب و کارهای کوچک به ارز دولتی	تخصیص بخشی از منابع ارزی به کسب و کارهای کوچک و تسهیل شرایط دسترسی برای آنها
نیاز به مجوزهای متعدد و مراحل اداری دست‌وپاگیر	حذف مجوزهای زائد و ادغام فرآیندهای موازی برای تسریع تخصیص ارز
اختلاف در میزان ارز تخصیصی و ارز موردنیاز	ایجاد یک سیستم ارزیابی مبتنی بر نیاز واقعی واردکنندگان و ارزیابی کارشناسی درخواست‌ها
نیاز به استفاده از واسطه‌ها و بازارهای غیررسمی	تسهیل دسترسی مستقیم واردکنندگان به ارز دولتی و کاهش نیاز به واسطه‌ها
اختلافات بین‌نهادی در تعیین سیاست‌های ارزی	تشکیل جلسات مشترک بین‌نهادی برای هم‌راستایی سیاست‌ها و تدوین راهبرد واحد
هزینه‌های جانبی بالا	ارائه تسهیلات ارزی و معافیت‌های مالیاتی به واردکنندگان برای کاهش هزینه‌های جانبی
روند زمان بر تخصیص ارز نیمایی	بهبود فرآیند تخصیص ارز نیمایی با کاهش بروکراسی و بهبود زیرساخت‌های الکترونیکی
نبود شفافیت در فرآیند تخصیص ارز به کالاهای اساسی	شفاف‌سازی فرآیند تخصیص ارز به کالاهای اساسی و اطلاع‌رسانی عمومی درباره مراحل تخصیص
نبود ارز کافی برای تأمین کالاهای غیرضروری	اولویت‌بندی دقیق‌تر برای تأمین ارز کالاهای اساسی و تعیین سهمیه برای کالاهای غیرضروری
نیاز به بازپرداخت سریع ارز تخصیصی	ارائه شرایط بازپرداخت منعطف‌تر برای واردکنندگان کوچک و متوسط که توان پرداخت سریع ندارند
احتمال فساد و رانت در تخصیص ارز	نظارت شدیدتر بر تخصیص ارز از طریق استفاده از سامانه‌های ردیابی و افزایش شفافیت

چالش	راهکار
کمبود منابع ارزی	استفاده از راهبردهای متنوع تأمین ارز مانند تهاتر، ورود ارز حاصل از صادرات، و جذب سرمایه‌گذاری خارجی
نوسانات شدید نرخ ارز	ایجاد یک نرخ ارز ثابت‌تر برای واردکنندگان از طریق مدیریت فعال بازار و استفاده از ذخایر ارزی
بروکراسی پیچیده و زمان‌بر	حذف فرآیندهای غیرضروری و ساده‌سازی مراحل اداری از طریق اصلاحات قانونی
سامانه‌های ناکارآمد و مشکلات فنی	توسعه سامانه جامع تجارت و بهبود زیرساخت‌های فناوری اطلاعات با اولویت بررسی و رفع ایرادات فنی
عدم هماهنگی بین بانک مرکزی و سایر سازمان‌ها	ایجاد یک کمیته متمرکز و واحد برای هماهنگی بهتر بین بانک مرکزی، وزارت صمت و گمرکات
عدم شفافیت در اولویت‌بندی تخصیص ارز	تدوین دستورالعمل‌های شفاف و اعلام اولویت‌ها به صورت عمومی
فاصله زیاد نرخ ارز نیمایی و نرخ آزاد	کاهش تدریجی فاصله بین نرخ نیمایی و بازار آزاد برای جلوگیری از سودجویی و کاهش فشار بر منابع ارزی
تغییرات مکرر در سیاست‌های ارزی	تدوین یک سیاست ارزی بلندمدت و اعلام عمومی آن برای ایجاد اطمینان در برنامه‌ریزی‌های واردکنندگان
نبود اطلاعات کافی و به‌روز	ایجاد پلتفرم‌های اطلاع‌رسانی شفاف و انتشار به‌روز اطلاعات درباره وضعیت تخصیص ارز
مشکلات نظارتی و فساد اداری	نظارت دقیق و سیستماتیک بر تخصیص ارز از طریق سامانه‌های الکترونیکی و شفاف‌سازی فرآیندها
طولانی شدن فرآیند انتقال ارز و تسویه حساب‌ها	استفاده از سیستم‌های انتقال ارز الکترونیکی و بهره‌گیری از بانک‌های واسط غیرتحریمی

۳- بررسی راه‌های برون رفت از چالش‌های تخصیص ارز به وارد کنندگان کالا

چالش	راهکار
تخصیص ناعادلانه ارز به شرکت‌های خاص	ایجاد رویه‌های شفاف و مبتنی بر عدالت برای تخصیص ارز به همه وارد کنندگان با معیارهای مشخص
تأخیر در تخصیص ارز برای کالاهای فاسدشدنی	ایجاد کانال اختصاصی و سریع برای تخصیص ارز به کالاهای فاسدشدنی
مشکلات نقل و انتقال مالی بین‌المللی	استفاده از ارزهای ملی و پیمان‌های پولی دوجانبه با شرکای تجاری غیر تحریمی
نیاز به پیگیری‌های مکرر برای تخصیص ارز	ایجاد سیستم الکترونیکی پیگیری که وارد کنندگان بتوانند وضعیت درخواست‌های خود را به صورت شفاف و آنلاین بررسی کنند
کمبود منابع ارزی در برخی بانک‌ها	انتقال منابع ارزی به بانک‌های بازرگانی معتبر و متمرکز کردن منابع ارزی در بانک‌های با زیرساخت بهتر
نبود حمایت‌های دولتی برای واردات کالاهای ضروری و حیاتی	تخصیص ارز ویژه و حمایت‌های مالی برای واردات کالاهای حیاتی به منظور حفظ ذخایر اساسی کشور
ایجاد بازار سیاه برای ارز	کاهش اختلاف نرخ‌ها و بهبود دسترسی به ارز برای وارد کنندگان معتبر تا نیاز به بازار سیاه کاهش یابد.

۴- راه‌های برون رفت از چالش‌های بانکی موجود بر سر راه وارد کنندگان کالا

چالش	راهکار
عدم دسترسی به شبکه‌های پرداخت بین‌المللی مانند سوئیفت	گسترش استفاده از ارزهای محلی، همکاری با بانک‌های خارجی منطقه‌ای و توسعه سامانه‌های جایگزین سوئیفت
نرخ‌های بالای کارمزد برای انتقال ارز از طریق کانال‌های غیررسمی	ایجاد و توسعه کانال‌های رسمی و کاهش کارمزدها از طریق تشویق واردکنندگان به استفاده از سامانه‌های داخلی تحت نظارت بانک مرکزی
تأخیر در تخصیص ارز نیمایی	تسریع فرآیند تخصیص ارز نیمایی با اصلاح زیرساخت‌ها و کاهش بروکراسی
نیاز به مجوزهای متعدد از بانک مرکزی	ساده‌سازی مقررات و ادغام مجوزهای موردنیاز در یک فرآیند یکپارچه و بهینه‌سازی سامانه‌های صدور مجوز
مشکلات تطابق سامانه‌های داخلی و خارجی برای تسویه حساب‌های بین‌المللی	به‌روزرسانی و هماهنگی سامانه‌های داخلی با استانداردهای بین‌المللی و ارتقای زیرساخت‌های فناوری اطلاعات در بانک‌ها
محدودیت در انتقال ارز برای برخی کالاهای خاص	اولویت‌بندی دقیق‌تر و انعطاف‌پذیری بیشتر در سیاست‌های ارزی برای واردات کالاهای ضروری
نرخ‌های مختلف ارز (بازار آزاد، نیما، سنا و...)	کاهش فاصله بین نرخ ارز دولتی و بازار آزاد با هدف کاهش پیچیدگی در محاسبات و کنترل بازار ارز
بروکراسی بالا در بانک‌ها	کاهش مراحل غیرضروری و استفاده از فناوری برای بهینه‌سازی و تسریع در فرآیندهای ارزی
نبود شفافیت در سیاست‌های ارزی	تدوین و اعلام سیاست‌های ارزی شفاف، ثابت و قابل پیش‌بینی برای واردکنندگان
الزامات مالیاتی پیچیده برای واردات	هماهنگی بین سازمان‌های مالیاتی و بانک‌ها برای تسهیل فرآیندها و شفاف‌سازی مقررات مالیاتی مرتبط با واردات
عدم تطبیق زمان‌بندی تخصیص ارز با نیازهای واردکنندگان	تنظیم سیاست تخصیص ارز مطابق با نیاز واردکنندگان و کالاهای فاسدشدنی

چالش	راهکار
وجود فساد و رانت در تخصیص ارز	نظارت دقیق و ایجاد شفافیت از طریق سامانه‌های الکترونیکی و اجرای سیستم‌های هوشمند ردیابی
مشکلات در بازپرداخت وام‌های ارزی	ایجاد مکانیسم‌های حمایتی از طریق تمدید دوره بازپرداخت و یا ایجاد راهکارهایی جهت کاهش نرخ بهره
تغییرات مکرر سیاست‌های بانکی و ارزی	تدوین سیاست‌های ثابت و اعلام شفاف تغییرات به واردکنندگان و ایجاد سازوکارهای پیش‌بینی‌پذیر
نیاز به استفاده از بازارهای غیررسمی برای تأمین ارز	بهبود دسترسی به ارز رسمی برای کاهش وابستگی به بازارهای غیررسمی و کنترل ریسک‌ها
سقف‌های محدود اعتبار ارزی برای شرکت‌های کوچک و متوسط	افزایش سقف اعتبار ارزی و ایجاد خط اعتباری ویژه برای شرکت‌های کوچک و متوسط
زمان‌بر بودن بررسی‌های بانکی برای تعیین اصالت کالا و منبع ارزی	ایجاد استانداردهای دقیق و ساده‌سازی فرآیندهای بانکی برای تسریع در بررسی‌ها و افزایش نیروی انسانی متخصص
نیاز به پیگیری‌های متعدد برای تخصیص ارز	توسعه سامانه‌های پیگیری آنلاین و شفاف که واردکنندگان بتوانند وضعیت درخواست‌های خود را مشاهده کنند
فقدان آموزش کافی کارکنان بانک‌ها در امور ارزی و بین‌المللی	ارائه آموزش‌های تخصصی ارزی و بین‌المللی به کارکنان بانک‌ها و ایجاد تیم‌های تخصصی
عدم وجود سیستم‌های پاسخگویی سریع و شفاف	راه‌اندازی مراکز پاسخگویی متمرکز و آنلاین برای رفع سریع مشکلات و سوالات واردکنندگان
محدودیت دسترسی به خطوط اعتباری بین‌المللی	ایجاد خطوط اعتباری با بانک‌های منطقه‌ای و تلاش برای همکاری با نهادهای مالی خارجی غیرتحریمی
افزایش خطر از دست دادن پیش‌پرداخت‌ها به دلیل مشکلات انتقال وجه و تأخیر در تخصیص ارز	استفاده از بیمه‌های اعتباری و همکاری با موسسات مالی بین‌المللی برای پوشش ریسک پیش‌پرداخت‌ها

۴- راه‌های برون رفت از چالش‌های بانکی موجود بر سر راه وارد کنندگان کالا

چالش	راهکار
لزوم تامین وثایق بالا برای دریافت وام‌های ارزی	کاهش نیاز به وثایق و طراحی محصولات مالی نوآورانه برای واردکنندگان و کسب‌وکارهای کوچک
نبود امکان تامین مالی از منابع خارجی	توسعه تعاملات با نهادهای مالی منطقه‌ای و ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای ارائه تضمین‌های بانکی داخلی
نیاز به تمدید مستمر کارت‌های بازرگانی و مجوزهای بانکی	ایجاد فرآیندهای تمدید خودکار و تسریع در تجدید کارت‌ها و مجوزها
نبود هماهنگی بین بانک‌ها و سازمان‌های دولتی	تشکیل کمیته‌های مشترک و ارتقای سامانه‌های مشترک بین‌نهادی
تأخیر در تایید اسناد توسط بانک‌ها	ساده‌سازی و دیجیتال‌سازی فرآیندهای تایید اسناد و تسریع در رسیدگی به مدارک واردکنندگان
کمبود خدمات بانکداری دیجیتال پیشرفته برای انجام امور ارزی و بین‌المللی به‌صورت آنلاین	سرمایه‌گذاری در توسعه بانکداری دیجیتال و ایجاد پلتفرم‌های آنلاین برای خدمات ارزی
عدم امکان تعامل با بانک‌های بزرگ بین‌المللی به علت تحریم‌ها	افزایش همکاری با بانک‌های کوچک و متوسط در سطح بین‌المللی و ایجاد کانال‌های غیرمستقیم برای انتقال ارز
وجود هزینه‌های بالا برای انتقال وجه از طریق واسطه‌های مالی	توسعه راه‌های جایگزین و تشویق واردکنندگان به استفاده از شبکه‌های پرداخت با کارمزد پایین‌تر
کمبود نیروی انسانی متخصص در امور بانکی بین‌المللی	استخدام و آموزش نیروی انسانی متخصص در حوزه‌های ارزی و تجارت بین‌المللی
ریسک بالای تقلب و جعل در معاملات ارزی	استفاده از فناوری‌های نوین مانند بلاک‌چین و ارتقای نظارت بر تراکنش‌ها برای جلوگیری از تقلب
عدم وجود استانداردهای ثابت در تخصیص ارز به کالاها	تدوین استانداردها و معیارهای مشخص برای تخصیص ارز و شفاف‌سازی اولویت‌ها
مشکلات در اجرای دقیق قوانین FATF	اجرای برنامه‌های آموزشی و زیرساختی جهت انطباق بهتر با قوانین FATF و کاهش ریسک‌پذیری

۵- راه‌های برون رفت از چالش‌های موجود در ترخیص کالا در گمرک استان

چالش	راهکار
کمبود اسناد و مدارک دقیق از سوی واردکنندگان	آموزش و اطلاع‌رسانی به واردکنندگان درباره اسناد و مدارک موردنیاز
وجود فساد و سوءاستفاده در برخی از مراحل ترخیص	تقویت نظارت‌های داخلی و استفاده از فناوری‌های نظارتی مانند سامانه‌های الکترونیکی
طولانی بودن فرآیند دریافت مجوزها	کاهش تعداد مجوزها و بهبود روند الکترونیکی‌سازی دریافت مجوزها
نبود سیستم‌های پاسخگویی و پشتیبانی موثر	ایجاد مراکز پشتیبانی و راه‌اندازی خطوط مستقیم تلفن برای حل مشکلات فوری
مشکلات مالی و بانکی	افزایش همکاری بین بانک‌ها و گمرک برای تسهیل تخصیص ارز به واردکنندگان
نوسانات قیمت ارز	استفاده از بیمه‌های نوسانات ارزی و کمک به تثبیت قیمت‌ها در موارد بحرانی
تاخیر در بررسی و تایید اصالت کالاها	به‌کارگیری سیستم‌های الکترونیکی برای تأیید سریع تر اصالت کالاها
نبود نیروی انسانی متخصص برای ارزیابی کالاها	آموزش ارزیابان جدید و به‌کارگیری نیروهای متخصص
تاخیر در اعلام نتایج بازرسی‌ها	استفاده از سامانه‌های آنلاین برای اطلاع‌رسانی سریع و شفاف به واردکنندگان
هزینه‌های اضافی ناشی از بوروکراسی	کاهش بوروکراسی و ساده‌سازی فرآیندها برای کاهش هزینه‌ها
نبود دسترسی مناسب به خدمات دیجیتال در مرزها	ایجاد زیرساخت‌های دیجیتال در نقاط گمرکی برای سرعت بخشی به فرآیندها

چالش	راهکار
کمبود نیروی انسانی متخصص	افزایش آموزش‌های تخصصی و جذب نیروهای کارآمد برای گمرک
کمبود تجهیزات مدرن و فناوری‌های پیشرفته	ارتقاء فناوری‌های مدرن با استفاده از ابزارهایی مانند اسکنرهای پیشرفته و تجهیزات بازرسی دیجیتالی
تاخیر در بررسی و پردازش اسناد مدارک	ایجاد سامانه‌های خودکار و الکترونیکی برای ثبت و پردازش اسناد
نبود شفافیت در روندهای گمرکی	ایجاد سیستم‌های نظارتی شفاف و جامع و پیاده‌سازی سیستم‌های بازخورد جهت پیگیری موارد مشکوک
وجود قوانین و مقررات پیچیده و متناقض	ساده‌سازی قوانین و هماهنگی بهتر بین نهادهای مختلف برای استانداردسازی مقررات
فقدان مدیریت یکپارچه در گمرک و سایر نهادها	تشکیل کمیته هماهنگی بین نهادها و ایجاد سامانه‌های هماهنگ بین‌نهادی
مشکلات زیرساختی در حمل و نقل	توسعه و ارتقاء زیرساخت‌های حمل و نقل جاده‌ای و ریلی
طولانی بودن زمان بازرسی و کنترل کالاها	استفاده از فناوری‌های بازرسی سریع‌تر مانند اسکنرهای جدید و سیستم‌های مدیریت ریسک
مشکلات در سامانه جامع تجارت	به‌روزرسانی و افزایش کارایی سامانه جامع تجارت و ادغام بهتر با سامانه‌های گمرکی
نبود انبارهای کافی و مناسب برای نگهداری کالاها	ساخت و توسعه انبارهای مدرن و مناسب برای نگهداری کالاها و وارداتی
هزینه‌های بالای انبارداری و ترخیص	ارائه تسهیلات مالی برای کاهش هزینه‌های انبارداری و ترخیص

۵- راه‌های برون رفت از چالش‌های موجود در ترخیص کالا در گمرک استان

چالش	راهکار
عدم وجود برنامه‌های آموزشی برای واردکنندگان	ارائه کارگاه‌ها و برنامه‌های آموزشی برای واردکنندگان
کمبود اطلاعات در مورد قوانین جدید گمرکی	راه‌اندازی پورتال اطلاع‌رسانی برای تغییرات قانونی و گمرکی
مشکلات در سیستم‌های حمل و نقل جاده‌ای و ریلی	توسعه حمل و نقل جاده‌ای و ریلی برای تسهیل انتقال کالاها
هزینه‌های بالا در مراحل ارزیابی و بررسی اسناد	کاهش تعرفه‌های اضافی و ارائه تخفیفات به واردکنندگان برای کاهش هزینه‌ها
نبود برنامه‌های حمایتی برای واردکنندگان کالاهای ضروری	تخصیص حمایت‌های مالی و اولویت‌بندی کالاهای ضروری برای تسهیل در واردات آنها

۶- راه‌های برون رفت از چالش‌های موجود بخش استاندارد کالا در استان

چالش	راهکار
تأخیر در دریافت نتایج آزمایشات و بازرسی‌ها	به‌کارگیری فناوری‌های نوین برای تسریع در فرآیند آزمایش و اعلام نتایج
عدم وجود راهنمایی‌های دقیق برای واردکنندگان	ایجاد پورتال‌های آنلاین برای ارائه اطلاعات و راهنمایی‌های لازم به واردکنندگان
فقدان آمار و اطلاعات دقیق از کالاهای وارداتی و استانداردهای مربوطه	جمع‌آوری و تحلیل داده‌های مربوط به واردات و تطابق آن‌ها با استانداردها
مشکلات حقوقی و قانونی در پیگیری تخلفات	تدوین قوانین و مقررات واضح برای پیگیری تخلفات و جرایم
عدم شفافیت در فرآیند تأیید و نظارت بر کالاها	تقویت شفافیت در تمامی مراحل فرآیند نظارت و تأیید کالاها
وجود فشارهای سیاسی و اقتصادی در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با استانداردها	تضمین استقلال نهادهای نظارتی و تصمیم‌گیرنده از فشارهای بیرونی
مشکلات مربوط به شناسایی و تشخیص کالاهای غیراستاندارد	استفاده از فناوری‌های جدید مانند بارکدخوان‌ها و نرم‌افزارهای تشخیص کالا
محدودیت‌های قانونی در پذیرش کالاهای وارداتی با استانداردهای خارجی	بازنگری در قوانین و تسهیل پذیرش استانداردهای بین‌المللی
عدم وجود پروتکل‌های دقیق برای بررسی کیفیت کالاها	تدوین و پیاده‌سازی پروتکل‌های استاندارد و دقیق برای بازرسی کالاها
کمبود اعتماد به نفس در میان تولیدکنندگان داخلی	ایجاد برنامه‌های آموزشی و حمایتی برای تولیدکنندگان داخلی در زمینه رعایت استانداردها
نبود معیارهای مشخص برای ارزیابی و مقایسه کالاها	تعریف و تدوین معیارهای مشخص و شفاف برای ارزیابی کالاها

چالش	راهکار
عدم تطابق استانداردهای ملی با استانداردهای بین‌المللی	بررسی و به‌روزرسانی استانداردهای ملی به منظور انطباق با معیارهای بین‌المللی
نقص در سیستم‌های نظارتی و بازرسی	تقویت سیستم‌های نظارتی و بازرسی و استفاده از فناوری‌های مدرن برای نظارت
عدم آگاهی واردکنندگان از استانداردهای موجود	برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های آگاهی‌بخشی برای واردکنندگان
وجود رانت و فساد در فرآیندهای نظارتی	تقویت شفافیت و نظارت‌های داخلی برای کاهش ریسک فساد
مشکلات در تأمین تجهیزات آزمایشگاهی مناسب برای آزمون استانداردها	سرمایه‌گذاری در تأمین تجهیزات مدرن و به‌روز برای آزمایشگاه‌ها
کمبود نیروی انسانی متخصص در زمینه استانداردها	آموزش و جذب متخصصان در زمینه استانداردهای کالایی
محدودیت در بودجه و منابع مالی برای نظارت و بازرسی	تخصیص بودجه کافی و شفاف برای تقویت بخش نظارت و بازرسی
وجود مقررات و قوانین پیچیده و متناقض	ساده‌سازی و هماهنگی بین قوانین و مقررات موجود
محدودیت‌های وارداتی برای کالاهای خاص	بازنگری در سیاست‌های وارداتی و تسهیل واردات کالاهای استاندارد
نبود سیستم‌های یکپارچه اطلاعاتی	ایجاد سامانه‌های یکپارچه اطلاعاتی برای تسهیل تبادل اطلاعات بین نهادها
عدم همکاری مناسب بین سازمان‌ها و نهادهای مرتبط	تشکیل کمیته‌های مشترک بین سازمان‌های مرتبط برای هماهنگی بیشتر

۶- راه‌های برون رفت از چالش‌های موجود بخش استاندارد کالا در استان

چالش	راهکار
تأخیر در تحویل کالاهای استاندارد	بهبود زمان‌بندی تحویل کالاها از طریق بهینه‌سازی زنجیره تأمین.
نداشتن توافقات بین‌المللی برای استانداردسازی کالاها	ایجاد همکاری‌های بین‌المللی برای تعریف استانداردهای مشترک
فقدان انگیزه‌های لازم برای رعایت استانداردها از سوی واردکنندگان	ارائه مشوق‌های مالی و معافیت‌های مالیاتی برای واردکنندگانی که استانداردها را رعایت می‌کنند

۷- راه‌های برون رفت از چالش‌های گرفتن مجوز از سازمان‌های مربوطه

چالش	راهکار
وجود قوانین پیچیده و متناقض	ساده‌سازی و هماهنگی قوانین توسط مراجع ذی‌ربط
مدت زمان طولانی برای دریافت مجوزها	به‌کارگیری فناوری‌های دیجیتال برای تسريع در فرآیند صدور مجوز
نیاز به تأییدیه‌های متعدد	کاهش تعداد تأییدیه‌های لازم و ایجاد یک پنجره واحد برای مجوزها
فقدان شفافیت در فرآیندها	انتشار اطلاعات مربوط به فرآیند صدور مجوز به صورت آنلاین
مشکلات در هماهنگی بین سازمان‌ها	تشکیل کمیته‌های مشترک بین سازمان‌ها برای بهبود هماهنگی
کمبود نیروی انسانی متخصص در ادارات	برگزاری دوره‌های آموزشی برای کارکنان دولتی و به‌کارگیری متخصصان
عدم آگاهی واردکنندگان از روندها و قوانین جدید	برگزاری کارگاه‌های آموزشی و سمینارها برای واردکنندگان
هزینه‌های بالا برای درخواست مجوزها	کاهش هزینه‌های مربوط به صدور مجوز و ارائه تخفیف‌های مالی
نیاز به مستندات متعدد و پیچیده	تعریف لیست مستندات موردنیاز به‌صورت دقیق و کاهش تعداد آن‌ها
فقدان یک سامانه جامع اطلاعاتی	راه‌اندازی یک سامانه اطلاعاتی یکپارچه برای تسهیل روند صدور مجوزها
نقص در فرآیند ارزیابی و کنترل کیفیت	ارتقاء فرآیندهای ارزیابی و استخدام کارشناسان مجرب

چالش	راهکار
وجود تبعیض در ارائه مجوزها	ایجاد سیستم‌های نظارتی و شفاف برای پیگیری روند صدور مجوز
دولت‌های محلی و محدودیت‌های خاص	هماهنگی بهتر با دولت‌های محلی و تدوین قوانین مشترک
وجود فشارهای سیاسی بر فرآیند صدور مجوزها	حفظ استقلال نهادهای دولتی و نظارتی در فرآیندهای مجوزدهی
عدم وجود دستورالعمل‌های واضح برای واردکنندگان	تهیه و توزیع راهنمای دقیق برای فرآیند صدور مجوزها
نبود سیستم‌های اطلاع‌رسانی مؤثر	ایجاد سامانه‌های آنلاین برای پیگیری وضعیت درخواست‌ها
تأخیر در پاسخ‌دهی به درخواست‌ها	تعیین زمان‌بندی مشخص برای پاسخ‌دهی به درخواست‌ها
مشکلات مالی و اقتصادی	ارائه تسهیلات مالی برای واردکنندگان و کاهش بار مالی در مراحل اخذ مجوز
محدودیت‌های قانونی و مقرراتی برای کالاهای خاص	بازنگری در سیاست‌های مربوط به کالاهای خاص و تسهیل شرایط
فقدان پشتیبانی فنی و مشاوره‌ای برای واردکنندگان	ایجاد دفاتر مشاوره‌ای برای ارائه راهنمایی‌های لازم به واردکنندگان
عدم توجه به نیازهای واقعی بازار	برگزاری جلسات مشاوره با فعالان بازار برای شناسایی نیازها
عدم وجود پروتکل‌های مشخص برای بازرسی کالاها	تدوین پروتکل‌های استاندارد برای بازرسی و تأیید کالاها

۷- راه‌های برون رفت از چالش‌های گرفتن مجوز از سازمان‌های مربوطه

چالش	راهکار
تأخیر در اعلام نتایج بازرسی‌ها	ایجاد فرآیندهای سریع و کارآمد برای اعلام نتایج بازرسی‌ها
وجود فشارهای اجتماعی و رسانه‌ای	افزایش شفافیت در فرآیندها و پاسخ‌گویی به انتقادات
عدم وجود سیستم‌های پیش‌بینی برای نیازهای آتی بازار	ایجاد واحدهای تحلیلی برای پیش‌بینی نیازهای آتی بازار
تغییرات مداوم در سیاست‌های اقتصادی و تجاری	اعلام تغییرات به‌موقع و ایجاد پلتفرم‌های اطلاع‌رسانی
عدم همکاری مؤثر با بخش خصوصی	برگزاری نشست‌های منظم با بخش خصوصی برای شناسایی مشکلات و پیشنهاد راهکار
عدم وجود استراتژی جامع برای واردات کالا	تدوین استراتژی‌های جامع برای نظارت و تأمین استانداردهای وارداتی
فقدان زیرساخت‌های لازم برای فرآیند صدور مجوز	سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساخت‌های مرتبط با صدور مجوز
عدم تطابق بین استانداردهای ملی و بین‌المللی	هماهنگی با سازمان‌های بین‌المللی برای تعیین استانداردهای مشترک
عدم حمایت دولتی از صنعت واردات	ارائه تسهیلات و مشوق‌های دولتی برای واردکنندگان
مشکلات مربوط به مسائل زیست‌محیطی	رعایت استانداردهای زیست‌محیطی در فرآیندهای صدور مجوز
وجود نواقص قانونی در حمایت از حقوق واردکنندگان	تقویت حقوق و حمایت‌های قانونی برای واردکنندگان

قاچاق و موانع و چالش های ثبت و ترخیص کالا و ارائه راهکارها

- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی. ۱۴۰۰. بررسی پدیده قاچاق کالا و ارز (شیوه های وقوع قاچاق و آثار آن). گزارش شماره مسلسل ۱۷۹۵۲.
- بیابانی، غ. و باباپور، م. ۱۳۹۰. قاچاق کالا، ابعاد آشکار و پنهان آن. کارآگاه، ۲ (۴): ۱۵۷-۱۲۵.
- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی. ۱۴۰۳. تحلیل و بررسی چالش های حوزه گمرک جمهوری اسلامی ایران. گزارش شماره مسلسل ۱۹۶۹۵.
- گزارش ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز (۱۴۰۱)
- طرح پژوهشی اتاق مشهد، طراحی مدل برون رفت از چالش های فرآیند واردات کالا در خراسان رضوی. ۱۴۰۳
- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی. ۱۳۹۸. بررسی پدیده قاچاق کالا در ایران. گزارش شماره مسلسل ۷۸۴۱.
- Mozayani, A. 2021. The Political Economy of Commodity Smuggling (The Case of I.R. of Iran). Iranian Economic Review, 25 (1): 121-135.
- Koloane, C. and Bodhlyera, O. 2022. A statistical approach to modeling the underground economy in South Africa. Journal of Economics and Management, 44: 64-94.
- Remeikiene et. al. 2018. Regional Estimates of Shadow Economy in Lithuania. Engineering Economics, 29(4):386-396.
- Doyle, M. et. al. 2017. The Hidden Economy in Great Britain. <http://www.natcen.ac.uk>.